

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ*

Του Αλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου,
Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Μικρό ιστορικό

Τό ζήτημα τῆς ἐνασχολήσεως τῆς Ἐκκλησίας μας μέ τήν ποιμαντική εὐθύνη της γιά τούς μετανάστες συνάπτεται μέ τόν προβληματισμό «περί τῆς ἐν γένει παρουσίας καί διακονίας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐν τῷ συχρόνῳ πνευματικῷ καί κοινωνικῷ γίγνεσθαι». Στήν Ἱ. Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2000 εἶχαν κατατεθεῖ μέ τήν εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμου («Ἡ Ἑλλάδα ὡς χώρα φιλοξενίας μεταναστῶν. Ἠθικά, ἐθνικά, θρησκευτικά καί κοινωνικά προβλήματα. Ἡ συμβολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν ἀντιμετώπισιν αὐτῶν ὡς καί τοῦ ρατσισμού») σχετικές προτάσεις καί εἶχαν παραπεμφθεῖ στή Συνοδική Ἐπιτροπή Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου (11 Δεκεμβρίου 2000).

Ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Μητροπολίτης Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τήν Ἱ. Σύνοδο ἐπρότεινε νά πραγματοποιηθεῖ Ἡμερίδα στή Μητρόπολή του (ἐπιστολή ἀπό 26 Ἰουνίου 2001), στήν ὁποία θα ἐκαλεῖτο μεταξύ ἄλλων νά συμμετάσχει καί ἡ Γενική Γραμματεία Παλινοστούντων. Ἡ ἀπάντηση τῆς Ἱ. Συνόδου ἦτο θετική (31 Αὐγούστου 2001).

Μεσολάβησε ἐν τῷ μεταξύ ἡ Εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σερβίων καί Κοζάνης (νῦν σχολάζοντος) κ. Ἀμβροσίου στήν Ἑκτακτη Συνέλευση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (9-10 Ἰανουαρίου 2003) μέ θέμα: «Ποιμαντική ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου τῆς προοδευτικῆς μετατροπῆς τῆς χώρας ἡμῶν εἰς πολυπολιτισμικήν, πολυφυλετικήν καί πολυγλωσσικήν τοιαύτην». Ἡ εἰσήγηση διεβιβάσθη μέ ἔγγραφο τῆς Ἱ. Συνόδου ἀπό 27 Ἰανουαρίου 2003 στήν ἴδια Ἐπιτροπή γιά νά τή μελετήσῃ μέ τή συμμετοχή τοῦ Σεβασμιωτάτου Εἰσηγητοῦ. Ἡ ὡς ἄνω Ἐπιτροπή προχώρησε εὐθύς ἀμέσως στή Μελέτη τῆς εἰσηγήσεως σε συνδυασμό μέ τήν ὀργάνωση Ἡμερίδος γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν μεταναστῶν καί μετά ἀπό πρότασή της τήν Ἄνοιξη τοῦ 2003

* Εἰσήγηση στό πλαίσιο Δημερίδος γιά τά Στελέχη Ποιμαντικοῦ Ἔργου Ἱερῶν Μητροπόλεων, πού ὀργανώθηκε ἀπό τή Συνοδική Ἐπιτροπή Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στή Θεσσαλονίκη 19-20 Νοεμβρίου καί στήν Ἀθήνα 22-23 Νοεμβρίου 2004 μέ θέμα «Οἱ μετανάστες στην ὑπό διαμόρφωση πολυπολιτισμική Ἑλληνική Κοινωνία: μία πρόκληση γιά τήν Ἐκκλησία». Δημοσιεύθηκε στό περ. «Ἐφημέριος» στά τεύχη Ὀκτωβρίου, σ. 21-23 καί Νοεμβρίου 2005, σ. 21-23.

ἀποφασίστηκε μέ ἐντολή τῆς Ἰ Συνόδου νά προβεῖ στήν ὑπόδειξη ἡμερομηνιῶν καί ὁμιλητῶν μέ ἀποτέλεσμα νά ὑλοποιεῖται τώρα ἡ ἀπόφαση ἐκείνη μέ τίς δύο Δημερίδες Στελεχῶν Ποιμαντικοῦ Ἔργου Ἱερῶν Μητροπόλεων κατά Νοέμβριον 2004 στήν Θεσσαλονίκη (20 καί 21) καί στήν Ἀθήνα (22 καί 23) μέ θέμα: «Οἱ μετανάστες στήν ὑπό διαμόρφωση πολυπολιτισμική Ἑλληνική Κοινωνία: μία πρόκληση γιά τήν Ἐκκλησία».

Ἐν τῷ μεταξύ διά τήν ἱστορίαν θά πρέπει νά αναφερθεῖ ὅτι ἡ Ἰ. Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν ὀργάνωσε 13 καί 14 Μαΐου 2003 τὸ Β' Ἱερατικό τῆς Συνόδου μέ θέμα: «Ἡ ποιμαντική τῶν οἰκονομικῶν μεταναστῶν». Ἀναφέρουμε ἐπίσης τή διοργάνωση ἀπό τήν Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Γάμου, Οἰκογενείας, Προστασίας Παιδιοῦ καί Δημογραφικοῦ Προβλήματος Ἡμερίδος στό Καινούριο Λαμίας στίς 3 Ἰουλίου 2004 μέ συναφές θέμα: Πολιτικοί Γάμοι-Ελεύθερες συμβιώσεις μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀλλοθρησκῶν» πάλι γιά Στελέχη τοῦ Ποιμαντικοῦ Ἔργου τῶν Ἰ. Μητροπόλεων.

Ἐκ προοιμίου ὀφείλουμε, βέβαια, νά ποῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σέ συνεργασία μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἔχει ἐπιδείξει μακράν ποιμαντική μέριμνα γιά τούς Ἑλληνες μετανάστες στό ἐξωτερικό. Καί παλαιότερα στή Βόρειο Ἀμερική καί μετά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στήν Αὐστραλία, τόν Καναδά, τό Βέλγιο καί τή Δ. Γερμανία. Θά μποροῦσαν πολλά νά λεχθοῦν καί γιά τή συμβολή μετεκπαιδευομένων ἐλλήνων Θεολόγων στή Δ. Γερμανία, οἱ ὁποῖοι κατόπιν εἰδικῆς καταρτίσεως ἐργάστηκαν ὡς κοινωνικοί λειτουργοί συνεργαζόμενοι μέ τούς κατά τόπους ὀρθοδόξους ἱερεῖς καί τήν Εὐαγγελική Innere Mission, τότε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '60, πού ἐτίθετο τό ἐρώτημα ἂν ἡ Μετανάστευση ἦταν εὐλογία ἢ κατάρα. Νά θυμηθοῦμε ἐπίσης τή σεπτή μορφή τοῦ ἀειμνήστου π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, ὁ ὁποῖος δειλὰ τολμοῦσε νά ἀντιπροτείνει γιά τή διακονία τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν δίπλα στήν Caritas καί τήν Innere Mission, μία Orthodoxe Diakonie ὡς θεσμό γιά τή συμπαράσταση τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων στή Γερμανία.

Καί γιά τούς παλινοστοῦντες Ἑλληνες ἔχει λάβει πρόνοια ἡ Ἐκκλησία μέ τό Κέντρον Συμπαραστάσεως Παλινοστούντων Μεταναστῶν πού λειτουργεῖ στό πλαίσιο τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων. Λειτουργοῦν Γραφεῖα καί στήν Ἀθήνα καί στή Θεσσαλονίκη. Δέν πρόκειται, ὅμως περί αὐτῶν στήν παρούσα εἰσήγηση.

Ἄς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει λάβει μέτρα γιά τήν ποιμαντική διακονία τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν πού προέρχονται κυρίως ἀπό τίς χῶρες τῆς τέως Σοβιετικῆς Ἐνώσεως γιά τήν τέλεση τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν σύμφωνα μέ τό παλαιόν ἡμερολόγιον. Ὡς πρὸς τό τελευταῖο γνωρίζουμε καί τίς προσπάθειες πού γίνονται γιά διάδοση στή γλῶσσα τους ἐνημερωτικῶν βιβλίων καί

φυλλαδίων διαφωτιστικῶν γιά θέματα πνευματικῆς καί λειτουργικῆς ζωῆς. Ἡ Ἰ. Μονή Παρακλήτου Ωρωποῦ πρωτοστατεῖ σέ τέτοιου τύπου πρωτοβουλίες μέ τήν ἐκτύπωση εὐρέος φάσματος βιβλίων.

Εἶναι κατανοητό ὅτι ποιμαντικές ἐνέργειες πρός αὐτήν τήν κατεύθυνση ἀνήκουν στήν ποιμαντική εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας μας καί ἀπευθύνονται πρός ὁμοδόξους. Ἄλλωστε βασικός στόχος τῆς Ποιμαντικῆς εἶναι ἡ συγκρότηση τῆς Μιᾶς Ποίμνης ὑπό τόν ἕνα καί Μοναδικό Ποιμένα, τόν Χριστό, ἡ συγκρότηση δηλ. τῆς Ἐκκλησίας. Κάθε λοιπόν δράση πού ἀποβλέπει σ' αὐτό εἶναι καί ἐπιθυμητή καί χρήσιμη καί ἀνήκει στή βασική ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας.

Προϋποθέσεις καί στάσεις

Ἄλλωστε τό γεγονός ὅτι ὁ ὁμόδοξος Χριστιανός εἶναι ἄλλης ἐθνικότητας ἢ Ἑλληνας προερχόμενος ἀπό ξένη χώρα θίγει βασική χορδή τῶν Χριστιανῶν γιά ν' ἀνταποκριθοῦν στην κατηγορική προστακτική τοῦ Εὐαγγελίου τῆς κρίσεως (Ματθαίου 25,31-46) γιά τήν ὑποδοχή τοῦ ξένου καί τίς συνέπειες γιά τή μή ὑποδοχή του. «Ἐένος ἤμην καί συνηγάγετέ με ἢ οὐ συνηγάγετέ με». Ἡ ταύτιση ὅμως τοῦ Χριστοῦ μέ κάθε ἐλάχιστο ἀδελφό (πεινασμένο, διψασμένο, ξένο, γυμνό, ἀσθενῆ, φυλακισμένο) μᾶς προδιαθέτει νά τηρήσουμε τή στάση ὑποδοχῆς ὄχι μόνο γιά τούς ἐν πίστει ἀδελφούς ἀλλά γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους καί νά σφυρηλατήσουμε αὐτή τή νέα ἀδελφότητα πού ἔχει οὕτως ἢ ἄλλως τον Θεόν πατέρα. «Εἶδες τον ἀδελφό σου, εἶδες τόν Θεό σου» ἤχει ἡ ἀρχαία ρήση. Ἔστω καί ἀν ἑμεῖς ἢ κάποιος δέν ἀναγνωρίζουμε τον Θεόν ὡς πατέρα, ἄς θυμηθοῦμε τή φράση τοῦ ποιητή «δεν θα σε ποῦμε πια πατέρα», ἐκεῖνος de jure καί de facto μᾶς ἀναγνωρίζει ὡς υἱός.

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος διατυπώνει τή μέριμνά του καί γιά ἐκεῖνα τά πρόβατα πού δέν ἀνήκουν ἔστω προσωρινά στή μάνδρα του. Ἀφιερώνει τή σκέψη του καί τή φροντίδα του καί στά πρόβατα ἐκεῖνα γιάτί τοῦ ἀνήκουν. Λέγει χαρακτηριστικά στό στίχο 16 τοῦ δεκάτου κεφαλαίου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου: «καί ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης· κἀκεῖνα με δεῖ ἀγαγεῖν, καί τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καί γενήσεται μία ποίμνη, εἰς ποιμήν». Πρός τό παρόν ἑμεῖς, ἐφαρμόζοντας τήν ταύτιση τοῦ Χριστοῦ μέ τόν κάθε ἐλάχιστο ἀσήμαντο ἀδελφό ἔχουμε πεδίο δράσεως εὐρύ καί ὑποχρεώσεις ὡς πρός τόν ξένο που τυχαίνει νά βρίσκεται κοντά μας. Νά τον ὑποδεχτοῦμε δηλαδή καί νά τόν φιλοξενήσουμε στή χώρα μας, στήν ἐνορία μας.

Ἔχουμε ἀναπτύξει ἐκτενῶς σέ ἄλλη περίσταση ὅλα ἐκεῖνα πού καθορίζουν τή στάση φιλοξενίας, ἡ ὁποία συνοψίζει τή στάση ὑποδοχῆς καί τή στάση ἀγάπης.

Ἡ ἀγάπη μέ τά ἕξι εἶδη της ἔτσι ὅπως μᾶς παρουσιάζεται στό Εὐαγγέλιο τῆς Κρίσεως συνιστᾷ μία Χάρτα τῆς Κοινωνικῆς Διακονίας τῆς

Ἐκκλησίας καί γιατί ὄχι καί τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας. Ἱστορικά ἡ Ἐκκλησία ἀνέπτυξε τό ὅλο κοινωνικό της ἔργο καλλιεργώντας αὐτά τὰ ἔξι εἶδη τῆς ἀγάπης. Ἄν μάλιστα στοιχειοθετήσουμε τή στάση τῆς ἀγάπης στόν ὕμνο τῆς ἀγάπης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή, κεφάλαια 12, 31 ἕως 14,1) καί ἰδιαίτερα στούς στίχους 4 ἕως 8 τοῦ 13^{ου} κεφαλαίου, τότε ἐγκαθιστοῦμε ἕνα πρόγραμμα ζωῆς ὅπου ἡ ἀγάπη «χρηστεύεται», ἡ ἀγάπη «οὐκ ἀσχημονεῖ»· πράττει, δηλαδή, κάθε τι πού εἶναι ἀγαθό καί ἀποφεύγει κάθε τι τό ἀσχημο. Πιό ἀναλυτικά αὐτό θα ἐσήμαινε ὅτι:

α) Μετατιθέμεθα στή θέση τοῦ ἄλλου, συγχαίρουμε γιά τήν πρόοδο ἢ δέν χαιρόμαστε μέ τήν ἀδικία πού γίνεται εἰς βάρος του. Περι-χωροῦμε τον ἄλλο·

β) συγκεντρώνουμε τήν προσοχή μας σ' αὐτόν καί ἐπιζητοῦμε τό καλό του. Ἐφ' ὅσον ἡ προσοχή μας εἶναι στραμμένη πρὸς τόν ἄλλον καί τήν προβολή του δέν ὑφίστανται περιθώρια ἐπάρσεως καί ἐπιδείξεως ἀνωτερότητας, ζήλειας ἢ φθόνου·

γ) ἀποδεχόμαστε τόν ἄλλον στήν ἐλλειματική καί ὑπολειπόμενη διάσταση τῆς συμπεριφορᾶς καί τοῦ εἶναι του. Τότε, ὄχι μόνο μακροθυμοῦμε, ὑπομένουμε, καλύπτουμε καταστάσεις πού ἀνάγονται στό παρελθόν· ὄχι μόνο δέν λαμβάνουμε ὑπόψη τό κακό πού ὁ ἄλλος προξενεῖ γιά νά ρυθμίσουμε τή στάση μας τώρα, ἀλλά ἐμπιστευόμαστε καί ἐλπίζουμε στό μέλλον του.

Ἐνα τέτοιο «ἀγαπητικό» πρόγραμμα θεμελιωμένο στή χριστιανική παράδοση βρῖσκει τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν τή στήριξη του καί σέ πρόσφατες διατυπώσεις τῆς οὐμανιστικῆς ψυχολογίας πού ἀφοροῦν στή στάση ὑποδοχῆς. Γνωρίζουμε ἄλλωστε ὅτι ἀγαπᾶν ἐπί προσώπων σημαίνει στήν ἀρχαία ἑλληνική ὑποδέχομαι κάποιον.

Ἡ στάση ὑποδοχῆς ἀναλυόμενη σέ τέσσερις ἐπί μέρους στάσεις γεφυρώνει τίς ἀναλογίες. Ἔτσι:

α) ἡ κατανόηση συνίσταται σέ μιά ὀρθή ἀντίληψη τοῦ ὑποκειμενικοῦ κόσμου τοῦ ἄλλου πού περιλαμβάνει τό πλαίσιο ἀναφορᾶς του μαζί μέ τις προσωπικές ἀξίες πού συνάπτονται σ' αὐτό. Ὑπ' αὐτήν τήν ἔννοια κατανοῶ τόν ἄλλο σά νά ἤμουν ὁ ἄλλος (ὡς ἐάν). Ἡ «ἐμπαθητική» αὐτή ἱκανότητά μου συνεπάγεται ὅτι αἰσθάνομαι τόν πόνο ἢ τήν εὐχαρίστηση τοῦ ἄλλου ὅπως ἀκριβῶς τόν αἰσθάνεται ἐκεῖνος, καί ἀντιλαμβάνομαι τήν κατάσταση, ὅπως αὐτός τήν ἀντιλαμβάνεται, ἐξηγῶ δηλαδή τὰ αἰσθήματά του καί τίς ἀντιλήψεις του ὅπως αὐτός τίς ἐξηγεῖ, χωρίς ἄλλωστε νά λησμονῶ ὅτι πρόκειται γιά ἐμπειρίες καί ἀντιλήψεις ἑνός ἄλλου ἀτόμου. Δέν ταυτιζόμαστε, τηροῦμε τίς ἀποστάσεις.

β) ἡ στάση ἀνοχῆς ἢ ἀνεκτικότητος ἄνευ ὀρων ἐπιτρέπει στόν ἄλλο νά ἀναφερθεῖ σέ φαινόμενα τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας του. Συνίσταται δέ στό ὅτι τό ἄτομο αἰσθάνεται ἐλεύθερο νά ἀναγνωρίσει καί νά ἐπεξεργασθεῖ τίς ἐμπειρίες του καί τὰ προσωπικά του αἰσθήματα ὅπως αὐτό τὰ

άντιλαμβάνεται. Υποθέτει, δηλαδή, ή στάση αυτή, ότι το άτομο δέν είναι υποχρεωμένο νά άρνηθεϊ ή νά παραμορφώσει τίς έσώτερες γνώμες και στάσεις του για να διατηρήσει τη συμπάθεια ή την εκτίμηση προσώπων σημαντικῶν γί αυτό.

γ) Η στάση σεβασμοῦ έπιδεικνύει ένα σεβασμό του ἄλλου άνευ ὄρων. Δέν στηρίζεται σέ μιά ιδιαίτερη άρμοδιότητα πού έχει άποκτήσει ή ένα ιδιαίτερο προσόν (ειλικρίνεια, θάρρος, συνεργατικότητα, ευφυία) πού έχει τυχόν έπιδείξει κατά τή διάρκεια τής σχέσεως. Πρόκειται για ένα σεβασμό δωρεάν. Σέ τελευταία άνάλυση ο σεβασμός αυτός θεμελιώνεται στό γεγονός τής μοναδικότητος του ἄλλου. Ως εκ τούτου δέν υπάρχουν περιθώρια συγκρίσεως, κρίσεως και κατακρίσεως. Ο ἄλλος είναι μοναδικός.

δ) Στάση παραδοχής : Η τελευταία αυτή επί μέρους στάση αναφέρεται στην παραδοχή του ἄλλου στό σύνολό του, ὅπως αυτός υπάρχει έδῶ και τώρα. Δέν παραδέχεται κάτι τό άφηρημένο, ὅπως για παράδειγμα, τόν ἄλλο ως άνθρωπινο ὄν γενικά ή ως δύναμι ὄν, αλλά τή συγκεκριμένη ὕπαρξή του στην καθολικότητά της, σά δυναμικό σύστημα στάσεων και αναγκῶν στον προσανατολισμό του παρόντος. Δέν παραδέχεται, δηλαδή, τόν ἄλλο λόγω «προτέρου έντίμου βίου». Η ὄλη του συμπεριφορά, βέβαια, καθίσταται ψυχολογικά και ὄχι κατ' ανάγκη και ήθικά παραδεκτή.

Βασικές αρχές σχεδιασμοῦ και λειτουργίες

Η ποιμαντική ευθύνη τής Έκκλησίας έναντι τῶν μεταναστῶν μπορεϊ νά εκδηλωθεϊ σέ ποικίλες πτυχές του ποιμαντικού έργου της και νά τούς προσεγγίσει ακολουθώντας βασικές αρχές του ποιμαντικού σχεδιασμοῦ της.

α) Έτσι ὅσο είναι δυνατόν θά κοιτάξει νά τούς προσλάβει, να τους ένσωματώσει, δηλαδή, άποφεύγοντας κάθε είδους άφομοίωση. Η μοναδικότητα του ἄλλου ως προσώπου και ως ομάδος είναι σεβαστή στη διαφορετικότητά της και τήν ιδιαιτερότητά της. Αν δέν υπάρχει αξιολογική διαφορά έντούτοις υπάρχουν διαφορές. Οί διαφορές ὄμως δέν θέτουν τόν ἄλλο σέ άπομόνωση. Υφίστανται και γίνονται άποδεκτές χωρίς νά τόν περιθωριοποιούν.

β) Θά επιδιώξει τή συνεργασία μαζί τους. Δέν θά θελήσει νά λύσει τά πάντα από μόνη της. Τούς θεωρεϊ συνεργάτες στό μέτρο τής συνεργίας έστω κι αν είναι φορές πού θά καταβάλει τό μεϊζον σέ συνεργασία μέ άλλους φορεϊς. Ὅπως οί μετανάστες συνεργάζονται μέ τούς γηγενεις για νά κτίσουν τόν Ὀλυμπιακό μας Παρθενώνα ή ὅπως έχουν χαρακτηριθεϊ ως «τά χέρια πού φτιάχνουν τόν κόσμο», έτσι και ή Έκκλησία θά συνεργασθεϊ μαζί τους και μέ τίς τοπικές αρχές τόσο για τήν εργασιακή και κοινωνική τους ένταξη ὄσο και για τήν ευαισθητοποίηση του

πληθυσμοῦ καί τήν ἀπόρριψη ρατσιστικῶν στερεοτύπων (βλ. προτεραιότητες τοῦ «Forum γιά τήν κοινωνική συνοχή»).

γ) Θά θελήσει νά ἐκμεταλλευθεῖ τήν ἐμπειρία της ἀπό τό παρελθόν, ἐκείνη τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν καί τή δική της σημερινή πραγματικότητα. Αὐτή ἡ ἐμπειρία ἡ σημερινή πρέπει νά ἐρευνηθεῖ καί εἰ δυνατόν μέ ιδιαίτερη ἔμφαση στίς ἐνορίες πού ἔχουν ἐργασθεῖ μέ μετανάστες. Τό Γραφεῖο Ἀλληλοβοηθείας καί Σχέσεων μετά τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν ἔχει πολύτιμη πείρα καί πληροφορία.

δ) Καί ἡ τέταρτη ἀρχή της φιλοκαλίας μπορεῖ νά βρεῖ πρόσφορο ἔδαφος ἀναπτύξεως ἂν λάβουμε ὑπόψη τήν πολιτιστική διάσταση τῆς Ποιμαντικῆς καί τήν ποιμαντική διάσταση τοῦ Πολιτισμοῦ. Ἐδῶ ἀποφεύγοντας τό φαινόμενο διαπολιτιστικῆς προσοικείωσης ἢ ἐκπολιτισμοῦ (acculturation) θά γίνει προσπάθεια ἐνσαρκώσεως, προσπάθεια ἐμπολιτισμική (inculturation) νά λειτουργήσῃ ἡ Ἐκκλησία καί μέ τά ἀνθρώπινα μέσα, σέ βαθιὰ ἐνότητα καί ἀντίδοση ιδιωμάτων κατὰ τό πρότυπο τοῦ ἐνσαρκωθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ἀπλῶς συμπολιτευόμενη, σέ τακτική γραμμή «συμπολιτισμοῦ» συμπλέοντας στόν οἰκουμενικό πολιτιστικό χῶρο. Ἡ ἔννοια τοῦ «ἐμπολιτισμοῦ» (inculturation) ἀποτελεῖ σύγχρονη πρόκληση γιά τήν Ποιμαντική Θεολογία καί συνίσταται στήν «ἀποδοχή ποικιλίας πολιτισμῶν στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας».

Ἄν ὁ Κύριος στήν ωραία εὐχή τοῦ Τρισαγίου τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου φέρεται ὡς «ἐμπολιτευόμενος τῷ κόσμῳ τούτῳ» καί ἡ Ἐκκλησία Του ἐμπολιτευομένη σ' αὐτόν τόν κόσμο, ζώντας δηλαδή ἐν τῷ κόσμῳ καί ὄχι ἐκ τοῦ κόσμου, ἐγκοσμικεύεται καί δέν ἐκκοσμικεύεται. Ἐπιχειρεῖ, σεβομένη τήν ποικιλία τῶν πολιτιστικῶν στοιχείων τοῦ ἄλλου νά ζήσει τήν ὁμορφιά του χωρίς ὅμως νά σπιλώσει τήν ἰδική της.

Ὅλα αὐτά ὅμως δέν εἶναι οὔτε ἀπλᾶ οὔτε τόσο εὐκόλα. Γιατί θά πρέπει ἡ Ἐκκλησία σύμφωνα μέ τίς λειτουργίες τοῦ ποιμαντικοῦ της ἔργου νά κινηθεῖ ἀναλόγως. Αναφέρομαι στίς γνωστές λειτουργίες τῆς μαρτυρίας, τῆς λατρείας, τῆς κοινωνίας-ἐπικοινωνίας καί τῆς διακονίας.

α) Σε ὅ,τι ἀφορᾷ στήν μαρτυρία, ἀσφαλῶς θά ἀποφύγει κάθε εἶδος προσηλυτισμοῦ. Θά φροντίσει ὅμως νά διαπαιδαγωγήσῃ τούς πιστούς καί νά τούς ἐνημερώσει γιά τά πιστεύω τῶν ἄλλων. Θά χρειασθεῖ σωστή διδασκαλία μέ ἀκριβεῖς πληροφορίες γιά τή χώρα τους, τή θρησκεία τους, τά ἥθη καί τά ἔθιμά τους. Ἡ προσπάθεια αὐτή θά εἶναι ἀμοιβαία. Δηλαδή θά προσπαθήσῃ νά πληροφορήσῃ καί τούς μετανάστες γιά τά ἀντίστοιχα πιστεύω τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, γιά τά ἥθη τους κ.λπ. καθὼς και γιά πράγματα πού ἀρέσουν ἢ ἐνοχλοῦν. Καλό εἶναι νά ὑπάρξει ἓνα σῶμα γνώσεων γιά τό πῶς βλέπουν οἱ μὲν τούς δέ καί μέ ποιά στερεότυπα προσεγγίζουμε ὁ ἓνας τόν ἄλλον. Αὐτό μπορεῖ νά γίνει μέ κοινές συγκεντρώσεις ὅπου ἐκπρόσωποι τῶν δύο «κοινοτήτων» θά πληροφοροῦν καί θά ἐνημερώνουν. Μεγάλη προσοχή θα πρέπει ἐπίσης

νά δοθεῖ στίς πληροφορίες πού δίδονται στά σχολικά ἐγχειρίδια γιά τούς μαθητές ὡς πρὸς τίς θρησκευτικές καί ἄλλες πεποιθήσεις τῶν πληθυσμῶν πού ἐργάζονται κοντά μας.

β) Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στή λατρεία καλό εἶναι νά ὑπάρξει δυνατότητα παροχῆς χώρων γιά τήν ἐκτέλεση τῶν θρησκευτικῶν τους ἀκολουθιῶν. Γνωρίζουμε τίς δυσκολίες γιά οἰκοδόμηση τεμένους ἢ εὐκτηρίων οἴκων. Νομίζω ὅμως ὅτι ἔχουν γίνει ἀρκετά βήματα ἀπό πλευρᾶς ἐπισήμων πολιτικῶν καί ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ὥστε νά προχωρήσει τό ζήτημα αὐτό.

γ) Ἡ τρίτη λειτουργία τῆς κοινωνίας καί ἐπικοινωνίας θά ὑλοποιηθεῖ ἂν κυρίως οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, κληρικοί καί λαϊκοί ἀνοιχτοῦν σέ μία ἰσότιμη σχέση μέ κανόνες ἐπικοινωνίας πού ἰσχύουν καί ἀποφευχθεῖ κάθε τι που δυσκολεύει τόν διάλογο. Ἡ ἐκμάθηση αὐτῶν τῶν κανόνων εἶναι ἀναγκαῖα καί πολλαπλῶς πολύτιμη, γιατί ἀσκουμένη σ' αὐτήν τήν ἐπικοινωνία, μεταφέρεται αὐτή ἡ μάθηση καί στά καθ' ἡμᾶς. Εἶναι γνωστό ὅτι ὡς πρὸς αὐτό τό σημεῖο δέν βαθμολογούμεθα μέ «Ἄριστα»...

δ) Ἡ διακονία ὡς ἔκφανση τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου ἀναφέρεται ὡς διακονία τόσο πνευματικῶν ὅσο καί ὑλικῶν ἀναγκῶν, ἀναφερομένη κυρίως στά ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, ὁ ὁποῖος ἔζησε μέχρι τίς ἀρχές τοῦ 12^{ου} αἰῶνα, εἶναι ἐνδεικτική γιά τίς προεκτάσεις αὐτῆς τῆς διακονίας: «Ταῦτα πάντα τά ἕξ εἶδη τῆς ἀγάπης ἐπιτέλει μέν καί σωματικῶς, πλὴν ἀλλά καί ψυχικῶς διπλῶν γάρ ὄντων ἡμῶν, ἐκ ψυχῆς καί σώματος, δύνανται ταῦτα διπλῶς κατορθωθῆναι».

Προσεγγίσεις

Θά μπορούσαμε νά περιχαρακώσουμε ἔτι περαιτέρω τό ἀντικείμενο τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης μας ἂν τό πλησιάζαμε μέ τίς διάφορες προσεγγίσεις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου πού ἔχουμε ἐφαρμόσει. Εἶναι γνωστά τά ἐρωτήματα πού παραπέμπουν στίς κατηγορίες τοῦ ποιμαίνειν:

Ποῖός ποιμαίνει, ποιόν, πού, πῶς, πότε, γιατί, σέ τί, πρὸς τί;

- Ἐχοντας ξεκαθαρίσει πῶς πάνω τί σημαίνει ποιμαντική εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας γιατί ἀναλαμβάνεται καί πρὸς τί ἀποβλέπει (στά ἄλλα πρόβατα οὐκ ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης) εἶναι σχετικά εὐκολο νά ὑποστηρίξουμε ὅτι ὅλη ἡ Ἐκκλησία, κληρικοί καί λαϊκοί καί σέ ὅλο τό φάσμα τῶν δομῶν της, θά ἐμπλακοῦν σ' αὐτή τήν εὐθύνη.
- Σέ ποιούς ἀναφέρεται εἶναι σαφές: στοὺς μετανάστες πάσης φύσεως καί πάσης θρησκείας καί πάσης κατηγορίας.

- Το πού : ακόμη και στους χώρους δουλειᾶς, καί ἐκεῖ πού τούς προσκαλοῦμε. Καί στήν οἰκία μας, ὡς μικρή ἐκκλησία, στό χῶρο δηλαδή πού ἐργάζονται στίς οἰκογένειές μας, μπορούμε να συμπαρασταθοῦμε σ' αὐτούς.
- Γιά τό πῶς θά χρειασθεῖ νά ἐπιστρατεύσουμε ὅλες τίς γνωστές μας μεθόδους καί τεχνικές καί ὅλη τή ποιμαντική μας φαντασία γιά νά ἐνεργήσουμε κατάλληλα. Μποροῦμε ἀκόμα νά ἐγκύψουμε σέ παραδείγματα ἄλλων χωρῶν καί ἄλλων Ἐκκλησιῶν ὅπως τό Βρετανικό καί τό Σουηδικό.
- Τό πότε (ὅπως καί το πού) δέν περιορίζεται. Θά μπορούσε νά ὑπάρχει μάλιστα καί μία ἐπί 24ώρου βάσεως ὑπηρεσία προσφυγῆς τῶν μεταναστῶν συντονισμένη μέ ἄλλες ὑπηρεσίες γιά τήν ὑποδοχή τους. Νά ὑπάρξει ἕνα γραφεῖο, πολλῶν καί ποικίλων δυνατοτήτων στή διάθεσή τους ἔτσι ὥστε ἀπό φυλακῆς πρωίας μέχρι νυκτός νά μήν ἀπολίπει ἡ ἐλπίδα καί ἀπό αὐτούς τούς ἀνθρώπους πού εἶναι ξένοι σέ μιά ξένη χώρα, ξένοι καί ἀπό τόν ἴδιο τους τόν ἑαυτό, ξένοι πρὸς νέες ἐμπειρίες, αὐτοαποκλειόμενοι λόγω ἀδυναμίας δυνατοτήτων, ἀποξενωμένοι πολλές φορές ἀπό τούς δικούς τους, καί ξένοι πρὸς τήν ἐργασία πού κάνουν. Ἄλλα ἤθελαν καί ἄλλα τούς βγῆκαν.

Σύμφωνα, λοιπόν, μέ ὅσα ἀναφέρθηκαν πολλά γίνονται ἀλλά καί πολλά ἔχουν νά γίνουν ἀκόμα. Οἱ πρωτοβουλίες τῆς Ἱ. Συνόδου καί τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς, ἡ συζήτηση τῆς παρουσίας Διημερίδος καί ὁ μόχθος πού καταβάλλει τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας θά ἐπιτρέψουν τελικά σάν ἀποτέλεσμα τῆς πρόκλησης πού εἰσπράττει ἡ Ἐκκλησία να φανεῖ τελικά ἡ ἐλπίδα γιά ἕνα καλύτερο μέλλον τῶν μεταναστῶν στή χώρα μας.

Βιβλιογραφία

Ἡ εἰσήγηση προσδιορίζει τή δυνατότητα ἐφαρμογῆς τῶν γενικῶν ποιμαντικῶν προϋποθέσεων, ἀρχῶν, λειτουργιῶν καί προσεγγίσεων στό συγκεκριμένο χῶρο εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας πού εἶναι οἱ μετανάστες. Γιά τή συγγραφή ὁ εἰσηγητής στηρίχτηκε πέρα ἀπό τήν προσωπική του ἐμπειρία καί πληροφόρηση σε κείμενα πού ὁ ἴδιος ἔχει συντάξει καί πού ἀναφέρονται στήν θεωρία καί πράξη τῆς Ποιμαντικῆς.

- Ἐπιστήμη καί Τέχνη τῆς Ποιμαντικῆς, Ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1997.
- Τά ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης τοῦ Εὐαγγελίου τῆς κρίσεως, Ἀθήνα 2000.
- Ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης, Ἐκδ. Κάνιστρο (Ἱ. Μονή Ἁγ. Νεοφύτου), Πάφος Κύπρου 1998.

Ἐπιθυμεῖ ἐπίσης να μνημονεύσει ἓνα σημαντικό βιβλίο γραμμένο στα γαλλικά γιά τό θέμα μας, ἀπό τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Καλαβρίας (νῦν Σηλυβρίας) κ. Αἰμιλιανό Τιμιάδη.

- Emilianos Timiadis (Métropolitte de Calabre), *Les Migrants, un défi aux Églises* (Οἱ Μετανάστες μία πρόκληση πρός τίς Ἐκκλησίες), Ἐκδόσεις S.O.S., Παρίσι 1971, 288 σ. Πρόκειται γιά μία θαυμάσια θεολογική καί ὄχι μόνο θεμελίωση τοῦ ὅλου ζητήματος.